

Observatoriu ese de doue ori in

septembra, miercurea si sambata.

Pretiul

pentru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dinsu la casa cu 1 fl. mai multe pe anu; — trimis cu posta in lantinul monarhiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. seu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. seu 11 franci; — numeri singurati se dau cate cu 10 cr.

Ori-ce inserate,

se plateste pe serie sau linia, cu litere merunte garmondu, la prima publicare cate 7 cr., la aduna si a treia cate 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesanul public.

Prenumeratii se potu face in modul cel mai usor prin assemnatii postei statului, adresate de a dreptul la Redactiunea Diariului Observatoriu in Sibiu.

OBSERVATORIULU

Diariu politico, national-economicu si literariu.

Nr. 5.

Sibiu, 17/29 Ianuariu 1879.

Anulu II.

Oficiarii in armata monarchiei austro-unguresci dupa nationalitate.

Acesta cestiune, pre catu de interesanta, instructiva si demna de tota atentiente, tocma pe atata si delicata, e pusa din nou in discussiune apriga, pote acum a sut'a ora, in diariele magiara si magiarone. Mai virtosu dela nascerea dualismului publicistii si politicii magiari striga adesea, chiaru si in dieta, ca pentru-ce se vedu in armata imperiale individi de nationalitate magiara asia de pucini servindu ca oficiari. Acea disproportiune dupa nationalitati este in adeveru exorbitanta in corpulu oficiarilor. In tote casurile inse responsului forte correctu alu comandantilor superiori si alu ministrului de resortu a fostu si este: Avemu pucini oficiari de rassa magiara, din simpl'a causa, ca junime magiare trecute prin scole nu'i place a persevera in servitiu militariu.

Dupa-ce s'a introdustu institutiunea (legea) pentru voluntarii de cate 1 anu, se credea ca de voia de nevoia, numerulu oficiarilor de nationalitate magiara va mai cresce. A si crescutu, inse numai alu oficiarilor de reserva, si acestia inca numai la regimetele cate se intregescu din Ungaria, Transilvania si Croato-Slavonia. Spre a invedera starea lucrului, diariele magiare isi castigara date statistice. Noi nu potem se scimu pana la ce mesura voru fi autentice acelea cifre publicate in B-Pest'a, credemus inse ca barbati din insusi corpulu dloru oficiari, cari au pe mesa siematismulu intregei armate*) si cunoscu tote specile de arme, voru sci mai bine se judece despre exactitatea acelor cifre. Noi reproducemus aci mai multe din acelea dupa „Pesti Naplo“, organu alu partidei Deakistilor.

Oficiarii dela pedestre. Din susu numitele tieri ale coronei unguresci se intregescu 41 regimete de infanteria, care in timpu normale au 287.284 soldati si 7105 oficiari dela coloneli pana la sublocotenenti. Din acestu numeru de oficiari, numai 16% adeca 1157 sunt magiari, era majoritatea preponderanta, adeca 5948 de oficiari sunt de alte nationalitati, adeca germani, slavi si cateva sute de romani. Inse si din acea minoritate in servitiu activu se afla numai 666 magiari si 4624 de alte nationalitati, era in reserva 491 magiari, totu camu dintre asia numitii voluntari si 1324 de altii.

In Ungaria nu se prea sciua pana in sec. alu 17-lea de ceea ce numim astazi armata permanenta. Pe la 1672 sub imperatulu Leopoldu I s'a inaintiatu primele regimete de linia din poporatiunile Ungariei. Regimete de aceleia intregite totu din acea tiéra mai existu si acum. Inse chiaru si in regimete de aceleia numerulu oficiarilor magiari este relative forte micu. La regimetele de pedestre se vine 1 oficiari la 40 de soldati; dara numai la cate 320 de soldati 1 oficiari magiari, era din nemagiari totu la cate 51 soldati 1 oficiariu.

Totu in aceleia 41 regimete de pedestre cercetandu catalogulu oficiarilor de statu maioru (coloneli, locot., coloneli, maiori) affi numai 15 magiari si 304 de alte nationalitati, adeca 64 coloneli, 60 locot.-coloneli si 170 maiori.

Regimetele de husari sunt considerate in tota Europa ca arma speciale unguresca, prin urmare s'ar potea presupune cu totu dreptulu, ca in cele 16 regimete de husari din Ungaria si Transilvania, daca nu soldatii, in totu casulu inse oficiari se fia in majoritate considerabile totu numai magiari. Adeverul inse este si aci tocma oppusu, ca ci proportiunea nationale la oficiarii husari sta asia:

Magiari. Alte nation.

Din 20 coloneli	9	11
23 locotenenti-coloneli	11	12
17 maiori	6	11
143 capitani	55	88
284 primi locotenenti	93	191
283 locotenenti	134	149

*) Unu volumu grosu, care costa 4—5 fl. v. a.

Asia dara tocma si in regimetele de husari oficiarii de nationalitate magiara facu numai 40% proc., era cei de alte nationalitati 59% %. Dara si din acei oficiari magiari in activitate se afla numai 255; ceilalti sunt in resvera.

La batalionele de venatori se vine 1 oficiariu magiaru numai la cate 400 de fetiori. La artleria si mai pucini magiari.

(Va urmă.)

Care a fostu portarea serbilor cu romanii din Banatu si din alte tinuturi?

(Urmare si fine.)

Dupa acestea apoi poporulu creditiosu preotului seu, se inversiună pana la estremitate si grupatu langa pastoriulu seu sufletescu, pentru a-lu scutit de furi'a superiorilor serbi, dar mai virtosu nepotendu suferi despotismulu arbitrar, cu preotulu in frunte trecea la biseric'a connationalilor grecocatholici. Miscamintele religionari — urdite mai numai din asemenea intemplari — pornira cu grosulu la anii 1850—1860 si causau sfasiari nu numai in ambele biserici, ci si printre singuraticele familiu in sinulu caror'a numindu-se unii „neuniti“ altii „uniti“, s'a escatu cele mai mari neintielegeri si certe, cari in multe locuri degenerau intru a se sparge si ruină familii intregi. Cine se mai si amintesca atari evenimente fatali pentru poporulu romanu de unulu si acelasi sange — sfasiatu in doua?!

Noue celor ortodocsi, seu resariteni — greco-orientali, cari amu scapatu dejă de 15 ani de sub despotismulu ierarchie serbesci si carii ne bucuramu de a nostra ierarchia nationala cu metropoli'a vechia reinviata, cu capi bisericesci nationali si cu o institutiune autonoma bisericesca, cea mai sublima si liberale, — ne este grăza candu ne aducem a minte de aceleia timpuri fatali si nu potem si destulu preamarí pre Atotupoterniculu Parinte cerescu, pentru ca ni-a mentuitu de hidra'slavismului bisericescu.

Ce ne dore inse este acea trista impregiurare ca confratii nostri din vre-o 30 comune mixte unu numeru cam preste 40 mii suflete conlocutori cu correligionarii serbi, cum sunt d. e. cele vre-o 300 familiu curatu romane cu preste 3000 suflete din orasulu Panciova langa Dunare, — vecinu mai aproape cu Belgradulu, capital'a Serbiei — si multimea din impregiuri si astazi inca totu gemu sub jugulu despotismulu ierarchie vitrege serbesci, cu tote ca au staruitu si totu neincetatu intetiescu la locurile competente emanciparea loru de sub acea ierarchia si incorporarea la metropoli'a nationala, la acarea realisare inse Preosfintitii din Carlovets au pusu si punu felu de felu de pedeci nevrendu odata cu capulu se recunoscă ca acolo aru mai esiste inca sufletu de romanu! Nu dieu, ca vai ce buna oia de mulsu si de tunsu a fostu romanulu pravoslavicului coreligionarii serbu, si deca Preosfintitulu vladica din Versietiu cu confratele seu in Christosu din Timisiora ar pierde de sub archipastoria si pre aceleia aproape vre-o 40 mii de oi remase amestecate prin turma serbesca, precum — in urma despărțirei ierarchice, efectuite deja cu mari si grele lupte si sacrificie — au pierdutu pre cele-lalte multe preste 100 de mii: — cati eparchiotti curati serbi li-ar mai remané?!

Atatia, cati romani se afla intr'unu protopopiatu de ale noastre.

Aici ar fi loculu se aretam stimabililor lectori ai acestui pretiuitu diariu: cate de netoleranti si nedrepti au fostu coreligionarii serbi la pertractarile de despărțire ierarchica de prin comunele mixte; cum au denegatu representantii loru romanilor nu numai dreptulu de comuniune asupra proprietatii de averi bisericesci, scolarie si fundationale, ci chiar si in aceleia comune, unde romanii singuri cu ale loru midiulice proprii materiali au edificatu biserica si scola, unde serbii veniti mai tardi le-au aflatu gata, dumnealor tute le-au pretinsu de esclusiva proprietate a loru si prin in-

nascut'a cerbicia nu voiau nici se ceda partea proportionata romanilor.

Sau ventilatu acestea la timpulu seu prin diaristic'a nostra nationale — din destulu, si deca le-am mai recapitul si aici tote, mai ca nu ar remané spaciu in coloanele acestui diariu pentru alte materii in totu decursulu anului.

Cei ce dara nu au avutu afaceri mai aproape cu serbii, nici ocazuni ai cunoscere asia*), precum eram si osenditi a vietui cu ei si a suferi dela ei, potu acum se-si faca celu pucinu idea, cum este acestu elementu serbescu pre care noi asia l'am caracterisatu de fidulu, precum intr'adeveru este elu; dar de care bunulu D-dieu se ne ferescă a ne mai si aduce a minte de elu si de bunatatile lui.

Banatianulu.

Revista politica.

Sibiu, 28 Ian. st. n. 1879.

In numerulu nostru de astazi lasam se urmedie acestei reviste doue reproduceri de pe unu diariu romanu si altulu germanu, ceea ce o facem nu pentru ca ne ar lipsi materialulu propriu, ci pentru ca din candu in candu se oferim ocazione publicului nostru cetitoriu a se informa si despre modulu de cugetare si apretiare a altoru diare esterne despre unele cestimi, care astazi sunt la ordinea dilei si care ne atingu pe noi romanii forte de aproape. Facuram acesta observare prelabila si o amu credintu la loculu ei, pentru ca se atragemu cu din adinsulu seriós'a atentione asupra aceloru doui articoli pe cari i reproducem.

Revenindu la situatiunea dilei avem a constata, ca pre langa numerosele si gravele calamitati ce apasa asupra poporului monarchiei nostra, calamitati care ne sunt destulu de bine cunoscute, din partea nordica a monarchiei adeca din Russi'a ne amenintia unu flagel teribilu, unu inamicu inspaimantatoru, in contra caruia nu ne amu potea apară nici cu tunurile de calibrul celu mai formidabilu si nici cu baionetele cele mai ascutite. Acestu flagel, de care atotu-poterniculu D-dieu se ne apere este „femeia cea negra“ precum o numescu russii seu cium'a precum o numesc si o cunoscere poporulu nostru.

Din relatiuni autentice sossite in tempulu din urma, apoi este probat pana la evidenta, ca aceasta epidemie in unele gubernamente ale Russiei si adeca in aceleia ce se afla in giurulu Marei caspice au eruptu si grasedia inca de prin lun'a lui November anulu trecutu. Numerulu individilor, care au cadiutu victimă acestei epidemii mortale, din care d'abea 5 la suta scapa cu viatia, se urca deja la cifra de preste 10.000, care inse nu este nici decum autentica, din cauza ca gubernulu russescu isi da tote silintile, pentru ca adevărat'a cifra se nu se constata si publice in modu oficiosu. Considerandu gravele consecintie pe care le exercităda inevitabilu o astfelu de epidemia asupra comerciului si a comunicatiunei lumii intregi si cu deosebire asupra statelor invecinate, e lesne de intielesu, dara nici decum de scusat si justificatu, procedur'a observata pana acumu din partea gubernului russescu. Datoria gubernului russescu dictata lui atatua fatia cu omenimena intréga catu si fatia cu statele invecinate ar fi fostu ca in data ce s'a ivitua acea epidemie fatala se fi avisatu pe tote statele, fara exceptiune, despre aceasta calamitate elementara, pentru ca ele de temporiu se fi potutu luá mesurile cele mai energice in contra latirei ei.

Acuma firesce ca gubernulu Prusso-Germaniei si ali Austro-Ungariei s'a intielesu in urma unei conferintie constituite ad hoc la Viena sub presedintia ministrului-presedinte demissionatu Adolf Auersperg, ca se se ia fara intardare tote mesurile preventive in contra pericolilor ce le amenintia

*) Mai cu séma aceia, carii nu cunoscu limb'a slaveana si totusi nu pregeta a ne schimosi literatur'a folosindu cu predilectiune si capriciu cuvinte slave virite prin cartile bisericesci si usitate in dialectulu primiviu la poporulu nostru.

că state invecinate cu Russi'a. Se va trage unu cordonu de carantina la fruntarii, se va intrerupe circulația caliloru ferate, se va interdice intrarea unui care număr de articole de import, era altele voru fi supuse unei carantine rigurose și alte asemenea măsuri de precauție, care sunt de a se luă fără nici o intardiere din partea statelor limitrofe.

Se speramă, ca în urmări mesurilor ce se voru luă, monarhia nostra să greu încercatele ei poporă voru fi crutiate de acel flagel inficțiilor, care ajunse să fi mitic pentru generațiile cele tinere. Aceeași speranță o nutrim și fatia cu confratii noștri din România precum și fatia cu toate popoarele învecinate cu noi. În astfel de împregiurari grave nu se poate acceptă că guvernele singurative se lucrează numai singur ele prin organele de care dispun, ci fiacă cetățenii este datoriu să ajute guvernului său cu toate poterile sale, pentru delaturarea unui astfel de pericol mare, care în scurt timp lătinduse să fi în stare să depoporeze sate, orașe și tienuri întregi.

Déca lucrul despre care am vorbit până aci n'ar fi de o seriositate tragică și déca am putea fi dispusi să glumi, amu dice, ca chiar elementele se pară să se amestecă să a face politica său celu pucină să schimbă și altere cursul neintelesei și ametei politice pe care o facu diplomații dilei.

Pacea separată russo-turcescă, despre care se dicea că nu'i mai lipsesc de cătu numai formulă finală pentru că se fă perfectă, încă nici până astăzi nu s'au încheiatu, din cauza că tocmai la ruptul painei s'ar fi nascutu erasi diferenție neprevăzută între cele două guverne contractante. Asemenea nu se scie nimicu pozitivu nici despre stadiul în care se va fi afându multu discutatul a convențiune austro-turcescă ce este să se încheie între ambele guverne asupra positiunei ce are să se creă provinciile ocupate. În modu să pe cale oficioasă se scie, ca în același tempu în care guvernul turcesc negocia cu celu austriac, elu ia pe de altă parte toate măsurile pentru că din sandiacul Novi-Bazar se își crede o posibilitate defensivă către se poate mai bine să mai tare fortificată, asia că ea se nu poate fi luată cu un'a cu două din partea Austriei. Aceasta nu este semn de pace, precum nu este nici agitația de sprite ce domnește între slavi peninsulei balcanice și cu deosebire în de nou creatul principat bulgar și nici reintorcerea flotei engleze în apropierea Constantinopolului. Se pare că Anglia se ascăptă să se teme de vreo nouă surprindere din partea rivalului său dela nord, acarui agenti au lucratu în totu tempulu din urma cu o energie și perseveranță neadormita în acea parte a Orientului care în urmă elasticelor și ecuivocelor dispozițiuni ale tractatului dela Berlinu au fostu lasate la discrețiunea să bunul placu alu Russiei.

Gratia prudentiei și necontestabilei tactu politici alu lui Gambetta și alu partidei republicane conservative, alu carei capu recunoscutu este elu, criză ministerială în Francia a fostu delaturata și evitata, luandu-se la cunoștință și priminduse cu o mare majoritatea programul politic moderat alu cabinetului Dufaure, care în urmă votarii facute, raporta o victoria nedisputată, care fă salutata și primită cu cea mai sincera bucurie și cea mai mare satisfacție, din partea tuturor guvernatorilor fără excepție. Cabinetul Dufaure se poate deci consideră că consolidat și sustinut de mareea majoritate a parlamentului francez, era în afara simpatiilor și respectu.

Liberitatea Romanilor de peste Carpați.

Sub acestu titlu ceteam în „Timpulu“ din 5. I. c. urmăriu articolu remarcabilu din multe puncte de vedere, pe care ilu recomandam deosebitei atenționi a cetitorilor nostri:

Nu de multu „Timpulu“ și-a datu silintia se atraga luarea aminte a oménilor nostri politici asupra fereberei primejdioase pe care o produce politica nesocotită a guvernului din Pestă la hotarele despre apusul ale României. Sună în tările, dise sub corona Sf. Stefanu aproape trei milioane de Români, jigniti în desvoltarea loru naturală, și e peste potintia, că în tările noastre românește se nu se resimtia nemultumirea fratilor de același sânge. Trebuie deci se bagamu de séma, că nu cumva nemultumirea fratilor nostri de peste Carpați se pregătescă în tările noastre spiritele pentru o politica pe cău de naturală în aparentia, pe atatu de primejdioasă în adeveru.

Pe candel noi le scriam aceste, unu diaru russescu din St. Petersburg, „St. Petersburgskia Viedomostă“, publică urmatorele renduri adresate Romanilor din România:

Nu facu bine România, dacă pentru retrocedarea Basarabiei sunt maniosi pe Rusi, cu care au simpatizat pe timpulu eliberării poporului de pe peninsula balcanică. Schimbarea acestei simpatii și a se atribui

influentelor dela Viena și dela Paris. Dacă România sunt încă în țările, de unde au să aștepte ajutorul spre a-si vedea înplinite problemele loru naționale, traga o paralela între starea actuală din Moldova și cea din Transilvania, unde cei 1,200,000 Români, ce facu majoritatea poporului, nu se bucură nici de a dieceea parte din favorurile, de cărui se bucură Maghiarii și Sasii. Limba maghiara domnește în toate ramurile administrației, cu tot ce că Ungaria nu facu nici a patru parte din poporul.

România din Ungaria sunt chiar mai asuprati de cău cei din Ardealu. Nasuntiile politicii din București aru trebui să fă acela, că înprejurările aceste se să schimbe. Regimentele nemțesci-ungurescii amenință cu baionetele loru orientulu slavic de căte ori resuna acolo glasul libertății. Rusii aru sprijini cu cea mai viață partinție și simpatie nasuntiile României îndrepătate asupra eliberării Romanilor din Transilvania și Ungaria. România se nu uite, că ei nu sunt urmării lui Attila și Arpad, ei urmării legiunilor române din timpul lui Traian; că națiunea loru care numera 8,000,000, e destul de tare că se infrangă jugulu de feru al celor 4,000,000 maghiari, alu acestei națiuni slave, fără trecutu și viitoru, ce ocupă teritoriul Daciei.

Certele nutrite de inamicii comuni între Russi și România trebuie să inceteze. Slavii, România și Grecii ce traiesc în Orient trebuie să simtă ostilitatea catolicilor și a protestanților și cu puteri unite să ceră să scapă din aceste primejdii.

Aceste manifestații de ortodoxie iubire au fostu reprodate de cătă diariu „Pester Lloyd“ și apoi de cătă diarele române de peste Carpați: dacă le-amu ascultă deci în tacere, amu fi de o potrivă cu femeie, ce tace, cindu-i să facă propunerii galante de cătă vre-unu craiu vestit.

Suntu credinția, că oru ce română cu bunu simț, cetindu cele publicate de diarulu russescu, se va întrebă coprinsu de nedumerire: ce poate dă Russilor dreptul de a ne face niste asemenea propunerii bănuitor? Ideile aruncate în articolul diariului russescu nu gasesc nici unu resuță în România și nu este în tările noastre nici unu partid, care ar fi destul de nebun spre a pune în programul său „problemă națională“, la care foștii noștri aliați atatu de multu visătoare.

In deosebi partidul conservator totudină va combate ori-ce tendință îndraznăță, care sub pretețea ideilor mari ar pune în jocu ecscențială statului român. Văzuri întregi parintii, bunii și străbunii noștri s'au luptat să se apere românia petecului de pamant pe care ne aflăm și nu vomu permite nimenei să pue în jocu acestu rodu alu muncei seculare pentru nisice iluziuni, care chiar realizate fiindu-nu, nu ni-ar dă nici o garanție de statonnicie. Damu multumita lui Dumnezeu, că după nemorocirile prin care amu trecutu ne-a fostu datu să ajungem la starea în care ne aflăm astăzi și eara-să multumita vomu dă lui Dumnezeu, dacă în starea această să fatia cu marile primejdii, ce ne impresionează nu vomu poate sustine cu demnitate și vomu poate intemeia să dezvoltă o viață românească aici în mijlocul Orientului învalmasit.

Cu adanca dorere privim la nevoie cu care se luptă frații noștri de peste Carpați; nu le potemu insă să nici unu ajutoru să nici nu se cuvine să le damu. Aceasta și ei însăși o sciu prea bine și asia cu multumire potemu constată, că nici o data nu au mersu cu desnădajduirea loru atatu de departe, incatul se nesocotește interesele statului român, care sunt să ale tuturor romanilor. În toate împregiurările au datu VII să adevărate dovedi despre iubirea loru către statul român; nici o data nu au cerutu insă dreptu respalata ceea ce nu li se poate dă. Nu ne îndoimă, că și în viitoru voru urmă totu această politică intelectuală să potrivita atatu cu interesele noastre, cătu și cu posibilitatea loru în imperia haburgică. Cătă vreme politicii din Pestă punu felu de felu de pedeci în calea desvoltării loru naturale, potu se ia parte la lucrarea noastră intelectuală și să se buceare de rădele muncei noastre: atatu și totu ce le potemu dă.

Rabdati și nadăduți! — acesta e sfatul nostru politicu, unu sfatu, de care ei nici nu au nevoie, fiindu că de multu rabdarea și nadădea sunt temeliile sănătoșe ale politicii loru. Îi sfatuim numai se nu dea ascultare oménilorloru, care ar voi se-i abata de la această politică. Mai curențu ori mai tardu însuși maghiari voru intelege, că interesele vitale ale loru și ale întregei imperatii ceru se inceteze nesocotită stare de lucruri, ce au creatu în Ungaria. Era dacă maghiarii în adeveru aru fi perduți cu desevirire bunulu simțiu politicu, la urmă urmălor usiurarea va veni de acolo, de unde a venit în atatea renduri, a deca din Viena. Caci românii din Ardealu au unu poternic aliaț: interesele ordinei sociale în Orient. Trebuie să le multumim deci politicilor din St. Petersburg pentru simpatiile loru. Legiunile lui Traian aveau missiunea de a pregăti pe poporale barbare pentru cultura: deci noi, care suntem urmării acestor legiuni, nu ne potemu luptă decatul alaturea cu aceia, caru voru se restabilă ordinea, unde ea lipsesc și se duca cultură la cei selbatici. Ne-amu luptat alaturea cu Russia peste Dunare, fiind că nu credeam ca Porta otomană e capabilă să restabilă ordinea atatu de adancu sguduită; nu e trebuită înse să luptă alaturea cu ea în Ardealu, de oare credem ca în Viena este o putere intelectuală, care să fară de amestecul altora să se-si apere interesele mari. Slava-Domnului, maghiari nu sunt singuri stepani în Austria, și lipsa loru de bunu simțiu politicu nu ne va înginge la fapte nesocotite.

Maghiari și împăcare cu boemii.

Diariul „Politik“ din Pragă în Nr.-lu seu 24 din 24 Ian. a. c. publică subțu acestu titlu articolu

lulu de mai la vale ce i se tramise din Ungaria de sudu și acarui traducere lasamă se urmedie.

„Este leste de inteleșu, că de către prin o particulară incatenare a relațiilor, în marele Imperiu austriac o naționalitate mai puțină însemnată, atâtă cu respect la numărul catu și cultura, a putut ajunge la o naționalitate că se fă în stare a dominată politică internă și externă a unui stat mare, că această naționalitate se urmarește cu o îngrijire vedea chiară și cea mai îndepărtată încercare prin care să ar potea alteră acesta situație artificială. Pre langa calamitatilor finanțare și altele de care suferă Ungaria și care au deschis o perspectivă obscură „ginta dominantă“ pentru anul viitoru, anul nou 1979 pentru maghiari a fostu unul din cei mai triste, pentru că ei pentru prima oară simtă, că edificiul pe care ei îl credeau atât de solidu clăditu, se clătină subțu pecioarele loru. Asia se explică și acele salutari de anul nou ale corifeilor dietei ungurești, prin care ei se încurajeau unii pe alții fată cu pericolele posibile, care aru amenință „ginta dominantă.“ A fostu de ajunsu și numai ventilarea unei împăcări cu boemii — în diare, pentru că maghiari se se simtă îngrijati în supremul gradu pentru poziția loru domnitorie în Imperiu. Fărescă, că ei se încercă să își ascundă această temere, asigurându-se voce tare, că ei nici decum nu sunt contrarii unei împăcări cu boemii.

Au existat tempuri, în care slavii Boemiei în armonie perfectă cu slavii și celelalte naționalități din Ungaria s'au întreprinsu în modul celu mai categoric pentru restabilirea constituției ungurești. În Boemia nu potea există nici o îndială, că maghiari sunt elementul celu mai tare autonomistic pentru reformarea Imperiului austriac din care cauza maghiarii și erau considerați a fi nisice aliați adeveriți în luptă contra centralizației germano-austriace. Si naționalitatea Ungariei au statu în linia de bataia alăturea cu maghiarii în luptă contra interdicției centralizației a lui Schmerling. Naționalitatea își diceau: se scăpam numai odată de domnia germano-austriacă, cu maghiarii leste ne vomu intelege, pentru că după ce au facut atatea experiențe amare nu voru mai potea fi încă odată nedrepti contra propriilor loru „compatrioti.“ Serbi și Croații aruncă velulu uitării asupra sangerosei loru lupte în 1848 cu maghiarii și serbău serbatori de înfrângere. Schmerling n'a fostu în stare să-si castige la congresul politic din Carlovitz o partidă amică Reichsratului și devenită croată a fostu de repetiție dissolvată, din cauza că ea nu voia să se tramite deputati la Reichsrath.

Candu înse maghiarii în anul 1867 își ajunseră scopul să încă mai multă decatul le era săcăpătu, atunci ei întărsesc spatele foștilor loru aliați. S'au creatu o lege pentru naționalități, care în locu de egala îndreptățire au sănătăținut domnia națională a maghiarilor și chiar și acăstă lege, care a fostu creata numai pentru că se se orbescă Europa, a fostu violată cu intenție în acele dispoziții, care conțineau ceva favorabil pentru naționalități. Prin faimosul să nouu proiectu de lege relativ la introducerea învățării obligatorie a limbii maghiare în școalele populare se intentionă să stergeze și acelu rest de dispoziții a legei punute naționalități, care a fostu atat de multu laudată înaintea Europei. În data după împăcarea din anul 1867 croștilor li se tramise că bănu acelu Rauch faimosu, în contra caruia au trebuit să se pără o luptă în decursu de cinci ani, pentru că apoi se se poate închide acea „împăcare ungaro-croată revedință“, care împăcare differe de aceea a lui Rauch numai prin aceea, că partidă națională ajunsa la putere execuție acuma aceea ce mai năște Rauch avea se executie în urmă ordinului dela Pestă și ca acuma în locu de delegații „unioniști“, înmulțiesc delegații partidei naționale voturile gubernamentale în dietă din Pestă.

Dată împăcarea din 1867 a maghiarilor cu Viena mai având înca și acea urmare, că maghiari în locu se devină unu sprinț al elementului autonomistic în Austria și facură din contra înamicului său celu mai mare și mai declarat. Fără influență cea decisiva a maghiarilor, Boemia probabilă nu ar fi avută se supărătă acea luptă de 18 ani. Dată nu numai naționalitățile din Ungaria, croații și boemii aveau să se simtă desamăgiți de către maghiari, ci desamăgirea n'avea se crutie nici pe nemti. Încheiandu-se pactul din 1867 cu Ungaria se credea, că cu tota împăcarea acăstă, hegemonia elementului germanu asupra destinului Imperiului, o hegemonie firăscă și basată pe o cultură mai năște va fi conservată. Ca elementul germanu va

fi redusu prin magiari la o positiune cu totulu subordonata — despre aceasta nici nu se potea visă. Si totusi lucrurile aveau se vina asia, precum nici nu se potea crede ca ar fi possibilu. Fia in politică internă, fia in cea externă — influența magiara actualmente este singura datatorie de tonu si elementul germanu este si se simte cu totulu delaturat.

(Va urmă.)

Corespondentie particularie ale „Observatorului“.

— (De sub pără muntilor apuseni). Am cetea cu placere articolul de fondu din Nr. 1 alu preștiitului diariu „Observatorul“, care m'au miscat din unele incidentii dela aceste serbatori a ve rogă se primiti urmatorale sire: — „Saculu popii dela Apabotăza.“

Intre serbatorile noastre crestinesci pe la incepul anului solaru pre langa serbatorea Craciunului cu colindele sale, intru memori'a pruncului d-diescu nascutu in iesle, si a anului nou, in ceremoniile si presentele sale de tōte partile, prin cari se arăta iubirea reciproca dintre omeni (v. Nr. 1), mai este de mare insemnata si „Diu'a aratarei Domnulu“, „Apa botăza“, mai antau pentru amentirea celui de antau S. Sacramento, care e temelia religiunei crestine de ori ce confessiune, si a dou'a pentru presente ce le dău creditiosii romani preotului loru si servitorilor bisericesci, cu ocasiunea aceasta, că una mica recompensa si multiamita pentru servitiile preste anulu intregu. Urbanitatea, adeca bun'a cuviintia a romanului este recunoscuta chiaru si de cătra straini, de căte-ori i vine cineva la modesta lui cascioră, cu atătu mai vertosu inse atunci, candu face onoreea de a'lui visită preotulu seu, pôte abia odata intru unu anu. Lucrul de capetania inse pentru care romanul face cu acea ocasiune onorifica si presente diferite din fructul ostenelelor sale economice, pr. colaci, grâu, pome etc. — este conșientia provenita din fatalitatea si vitregitatea tempului in care a traiu, si care au urmat din multimea contrarilor si reuvoirilor lui, adeca conșientia laudabile, că preotul seu, in tōte tempurile si necasurile a fostu cu elu si 'iua ajutatu a le invinge, si care pôte că ar merită una sortă mai buna că multi altii, cari traiesc din spinarea lui. Acelu preot inse este supus si astadi din punctu de vedere materiale la o sorte vitrega, constrinsu si adi, că si in tempurile de trista memoria a iobagiei a-si castigă părăea cu lucrul manilor in una mosioră abia de 10—20 jugere de clasa III, si in unele locuri nice atăta. Aceasta sorte a vrutu si vrea se o ameliorăze romanul pentru preotulu seu, prin acelle mici presente dela „Apa-botăza“, déca si astadi si atătu de vitreg tractat si desolat. Si ce se vedi! Malcontentii nostrii nu lipsescu nice astadi a ne calumnă, cu atătu mai pucinu a se apropiā de noi mai cu bunavointia, macar in acelle tempuri grele, recunoscându că nu noi suntem de vina, déca suntem dotati de ajunsu; ba din contra ne intempina pre totu pasiulu cu vetamari si injurii demne de ei si de calificatiunea loru, si pre cari le respingemu cu desprențu; căci a dice unu preot reformatu unui colegu alu seu, unui frate in Christ., inse romanu de conf. gr. or. ori gr. apusana, unele că „no most megint veszik a zsákot“ etc.* si altele referitorie la ajunulu botezului, nu insemnă nici decum iubire fratișca, cu atătu mai pucinu calificatiunea preotiasca. Pără candu atăta netolerantia pe la noi? In cătu pentru Sacu — prelunga cele dela incepul acestor linii despre presente — déca miar fi iertatu se asémanu lucrurile mici cu cele mari, asiu fi se dicu cu fericitulu inse desprențuitul nostru odiniora istoricu: „Hic meum opus est“, si „scripsisse non puduit, nec portare pudebit.“

Déca inse ar' fi se vina si acelu tempu multu dorit? că si scump'a nostra patria se scape odata de atătea calamitati ce o apasa si fortune ce o ameňtia, in cătu se se inpartia dreptatea si cu alte măsuri mai equitabile pentru toti, — atunci — impucinaduse numerulu si altoru cersitori, — vomu lasă si noi saculu condamnable, pentru care suntemu fluerati, si vomu glorifică pre conducatorii patriei acelu tempu de auru (!?)

Incheiu, onorata Redactiune, acestea s're cu rogarea de ale primi spre scientia si buna informatiune acelor competenti de a se ingrijī de sōrtea nostra, sau celu pucinu de a-se indemna prin ele la lucru una alta pena mai abila, căce caus'a se pare a merită, o'recare atentiu.

— a. —

— Not'a redactiunei la aceasta respectatori dorerăsa. Asia este, cestiunea subsistentiei clerurilor romanesci merita cea mai de aproape grija a natuinei intregi; in prim'a linia inse si inainte de oricare alte corporatiuni sociali si de ori-care individi inca pe atătu de eminenti si escelenti sunt datori insii preotii, clerurile că corpori compacte, că persone morali in sensu duplu, se ingrijesc de subsistentia, de prosperitatea, de viitorulu propriu. Capii clerurilor, archiereii, consistoriele isi inplinesc o mare datoria chiaru si numai prin fapt'a, că se ingrijesc, că fitorii preotii se'si pótă castigă scintiele necessarie la inplinirea sacrei loru deregatorii si puritatea caracterului. In cătu pentru subsistentia materiale, este fōrte necessariu, că candidati de preotia se'si castige mai multe sciintie practice, se imitezie intru aceasta pre popii sasesci. Mai pucine frecari sarbede confessionali si insutu mai multa cunoștința de economia campului, de gradinarită, si pomarită inpreuna cu preotés'a, pentru că economia preotilor se fia pretotindeni de modelu poporenilor. Daca preotii voiesc se aiba, sunt datori se invitie pe poporul a lucra cu sporiu si cu folosu, a castigă multu si a pune cătu se pôte mai multu la o parte. Totu preotii sunt datori se abata, se desvetie pe popo-

*) Pe romanesce: Éca, éra-si iau saculu de-a umera.

reni dela portari de procese ruinatórie. — Se scie că la multi preoti mai domina dorintă că se ajunga a fi dotati de cătra statu. Noi inse, aici, in acestu statu, nu cunoscem nici o măsura mai fatală si mai destructiva pentru cleru, biserică, națiune, decâtă ar fi una că aceasta si ne miram, cum omenii inca totu nu'si mai deschidu ochii in aceasta cestiune vitale. Calvinii că sunt calvini si magiari, se feresc a cere pentru popimea loru subvențiuni dela statu; era noi? Voim' ore, că preotii romanesci se fia denumiți prin ministru? Atunci voru fi preoti de cutare confessiune, romanesci inse nici-o de mai multu, ci se voru desbină cu totulu de cătra popor. Vai de acei carii credu, că subvențiunile dela statu se dau numai pentru barb'a popii. Cautati la popimea protestanta germană din Prussia germană, că au ajunsu cu biseric'a loru cu totu, slava a ministrilor. Poporul de ori-ce confessiune, care nu voiesce sau nu pôte se'si tina pe preotii sei in condițiuni materiali satisfacatorie, de si nu dupa mesură la comacie omenesci, nu merita se aiba biserică si preotu. Bucovineni au fonduri proprii colossali, au fostu inse prea de ajunsu că acelea se cada in administratiunea statului, pentru că una parte din cleru se si fia germanisata binisioru. In dilele noastre doctrină la natuinele in a deveru libere este, că cine vrea se aiba biserică, se'si faca; cine vrea se aiba preotu, se'l plătescă omenesc. In casul contrariu maxim'a lui Cavour: „Biserica libera in statu liberu“ este si remane vorba desirăta.

De insult'a popii calvinesci se nu ve dōra capulu. Cei mai multi din ei sunt saraci că si una parte mare din cei romanesci. Din contra, altii romanesci stau multi mai bine decât ai loru. De aici se explică si motivele insultelor. Preste acestea, scie D-dieu ce voru fi inveniandu popii calvinesci in theologiei loru, că in filosofia religiunei, in istoria eclesiastica, era mai virtuosu in cunoșterea insemnătătiei ritualeloru bisericei resaritene sunt cei mai ignoranti din tōta Europ'a.

Sciri diverse.

— (Balulu juristilor) dela facultatea de drepturi din Sibiu se va dă sambata in 1 Februaru st. n. in sal'a hotelului „Imperatulu romanu.“

Bilete de intrare à 1 fl. 50 cr. de persoana (pentru familie antaiulu 1 fl. 50 cr. urmatorele 1 fl.) se potu luă in libraria erediei lui Closius (strad'a Cisnadioi Nr. 13) ér' in sé'a balului la cassa.

— (Dela curtea austriaca.) Principele de corona archiducele Rudolf a petrecut cateva dile in Dresda, unde au luat parte la unu balu de curte. Se dice ca s'ar fi dusu acolo, că se isi aléga mirésa. —

— Maiestatea sa imperatresa-regina Elisabeta va pleca in 19 Februaru la Irlanda, unde va petrece pana la incepul lui Aprilie.

— (Denumire.) D. Iuliu Puscariu, fiul domnului Ioanu cav. de Puscariu, a fostu numit u de practicanu-concipistu in ministerulu cultelor din Pest'a.

— (Incendiu mare in Clusiu.) Precum scriu foile din Clusiu, acolo erupse in 24 l. c. unu focu in apropierea garei, care luă dimensiunile unui incendiu mare. Pre langa lucratoriele de constructiune au mai arsu si 43 vagone. Focul se incepă pe la 6 ore sé'a si dură 10 ore. Daun'a causata se urca la 300.000 fl. v. a.

— (Date despre circulatiunea) pe prim'a linia a drumului de feru transilvanu. In anulu 1878 au calatorit pe aceasta linia 221.403 passageri. Cantitatea marfurilor si a bagajelor transportate a fostu: 220.920,103 kilogrami. Venitulu intregu a fostu de 1 milionu 248,210 fl. 89 cr. Dara cheltueli? Despre acestea inca tace cronică, din care amu imprumutat cifrele de mai susu.

— (Balu romanescu in Aradu.) Junimea romana din Aradu va dă Joi la 1/13 Februaru a. c. unu balu romanescu in sal'a hotelului „Crucea alba.“ Venitulu este menit u pentru alumneului institutului pedagogic-teologic din Aradu. Pentru comitetulu arangetorii: Iosifu Botto, presedinte; Dr. Lazaru Petroviciu, cassieru. Bilete de intrare: pentru familia 4 fl., pentru persoana 2 fl. — Ofertele generoase se potu trameate la adres'a cassierului.

— (Societatea academica sociala si literaria „Romania-Juna“ din Viena) va dă in 15 Februaru st. n. in „Grand-Hotel“ unu balu romanescu, alu carui patronajiu l'au luat supra'si multu stimatele domne: Angelina de Balaceanu, Matilda Dumba n. Germani, Maria de Filisianu, Teresa Edouard Kanitz, Coelestina de Oppolzer n. Mautner-Markhof, Aurelia Trapsia-Kron au luat supra-si patronatul balului si prin acesta i-au assigurat successulu.

Deci, déca dintre Damele din Viena nu numai Romanele, ci si cele de alta nationalitate inbrasieaza cu atăta caldura intreprinderea nostra, suntem indreptati a speră, ca totu asia de poternicu va fi si sprijinul onoratului Publicu Romanu si filoromanu din patria.

Apelam' dura la bunavointia Publicului nostru, fiindu convinsi, ca succursulu seu materialu va fi cu atătu mai considerabile, cu catu „Romania-Juna“ se afia de asta-data intr'o lipsa extrema.

taiatu asupra speselor avute, precum si o dare de séma despre gestiunea ce se va face cu venitulu curat, pentru că publicul convingenduse despre realitatea manipularii se castige cu atătu mai mare incredere si sympathia pentru acea societate, a carei esistenta este o necesitate necontestata si alu carei scopu este forte maretii si importanți, nu numai pentru colonia romana din Vien'a, daru pentru intrég'a romanime. Eta tecstulu acelui apelu:

„Inpusulu nobile de a-si conservă individualitatea romanescă chiar si in mijlocu celor mai eterogene elemente culturale, a indemnăt acum sunt 9 ani pe studentii romani din Viena a infinita o societate academică sociala-literaria: „Romania-Juna“.

Factorul principale alu Societati a fostu si este „Cabinetulu de lectura“, căci acesta e in Viena unicul adaptu pentru cultivarea limbei si literaturei romanilor si totu-odata unu asilu pentru studentii romani lipsiti de mijloce.

In urmă inprejurările nefavorabile publicate in ultimulu raportu anuale alu Societati, fondul disponibile alu „Romanie-Juna“, din care se sustine si cabinetulu de lectura, a desecat mai de totu. Astfelu unic'a scola romanescă din Viena este in pericol de a fi inchisa, ér prim inplinirea acestei eventualitatii viati'a Societati nostre va fi paralizata, „Romania-Juna“ va mori!

Este deci lucru firescu, ca iubirea de limba si natuine, apoi dorintă fratișca de-a ajută pe collegii nostri, precum si tém'a, ca se va cufundă in oceanulu strainetătii acea insula iubita, unde căutam' scapare de valurile furtunose ce ne incungiă, — ne-au indemnăt a cercă mai multe mijloce pentru delaturarea pericolului amenintiatoriu.

Credem' a fi aflatu unu mijlocu potrivit in aranjarea unui „Balu Romanu“ in Vien'a, pentru că prin acesta intreprindere de o parte Romanilor din Vien'a li se dea ocasiune a se prezinta cu demnitate strainilor, de alta parte venitulu balului va assigură érasi sustinerea cabinetului de lectura pentru unu tempu mai lungu. *)

Balulu se va tine in 15 Februaru st. n. in „Grand Hotel“, si cu viua placere aducem' la cunoștinția, ca multi stimatele Dómne: Angelina de Balaceanu, Matilda Dumba n. Germani, Maria de Filisianu, Teresa Edouard Kanitz, Coelestina de Oppolzer n. Mautner-Markhof, Aurelia Trapsia-Kron au luat supra-si patronatul balului si prin acesta i-au assigurat successulu.

Deci, déca dintre Damele din Viena nu numai Romanele, ci si cele de alta nationalitate inbrasieaza cu atăta caldura intreprinderea nostra, suntem indreptati a speră, ca totu asia de poternicu va fi si sprijinul onoratului Publicu Romanu si filoromanu din patria.

Apelam' dura la bunavointia Publicului nostru, fiindu convinsi, ca succursulu seu materialu va fi cu atătu mai considerabile, cu catu „Romania-Juna“ se afia de asta-data intr'o lipsa extrema.

— (Biserici si scole romanesci.) In fine avem' si dela numerosa romanime din comitatulu Satmaru in Ungaria unele sciri inbururatōrie. Mai anterii s'au deschisă căteva scole romanesci frumose, edificate dupa planuri mai moderne si de modellu, in comunele Moftinu, Domohida si Dobu etc.; era in tōmn'a trecuta s'au santutu vreo trei biserici romanesci destul de pompöse, in comunele Vismortu, Farcasi'a si Popu-Bicau, era cea din Borhidu va fi gat'a pe anulu viitoriu. Totu in regiunea Someșului se facusera in anii trecuti alte trei biserici prea frumose la Lipou, Pomi, Borlesci.

Din scrisori private aflam' că la solemnitatea santirei celor trei biserici au concursu forte multi oameni de prin pregiuri, nu numai romani, ci si de alte nationalitati, de pre la orasiele Satmaru, Bai'a, Seini, Carei, Oradea, Giul'a, inca si unu ospetu din Sibiu. Si fiindu-că clerulu din acea dieceze are buni oratori bisericesci, au participat si din aceia cătiva, era ospitalitatea parochilor locali si altor onoratori din locu a obligat pe ospeti la recunoscintia fratișca. Atăta ocasiune de convenire si de óresicare bucuria a mai remasă locuitorilor romani din aceste regiuni: biserica si scol'a, de si acum au inceputu a fi atacati chiaru si la altariile loru, precum se va vedea din unele informatiuni, pe care le vomu trage cu alta ocasiune din unu memorialu scrisu dupa santirea bisericei din comun'a Popu-Bicau.

Cestiuni literarie romanesci discutate in diarie de alte limbi.

(Urmare.)

Se scriamu asia precum si vorbim' Dara, Herm. Ztg. nu scie se ne spuna, cumu se vorbim'. Pără

*) Ar fi credem' forte consultu, că pe viitor spesele ce se facu acum cu acelui cabinetu de lectura si care conformu raportului publicat pe anulu 1878 se urca la considerabil'a suma de 732 fl. 51 cr. se se reduca la o cifra cu multu mai modesta, ceea ce ar fi in favorulu fondului disponibil.

Not'a Red.

se ne respundea densulu la intrebarea nostra, ne permitemu si noi a'lu intreba: Cum scriu germanii? Asia cum si vorbescu? Nici-decumu, ceea ce se pote proba cu intreg'a literatura germana. De aru scrie densii asia cumu vorbescu, adeca dupa phonetismulu loru, nu aru avea limba nationale scrisa, ci ar avea vre-o 10—12 jargone asia numite limbi materne dela Turnul-Babilonului, era literatura classica nici ca in palma. Asia si francii, italiani, anglui etc. Aliud est latine et aliud grammaticae loqui, si asia: aliud germanice, gallice, valachice, aliud grammaticae: Axioma.

De ce imprumutamu cuvante latinesci si francesci? Mai antaiu, ca nenumerate cuvante, care neromanilor li se paru latinesci, ca imprumutate de curendu, se afla din stravechime in gur'a poporului; alu doilea, ca daca si imprumutam, o facem celu pucin cu acelui dreptu, cu care germanii isi inavutira limb'a loru din limbele latina, greca si francesa, spoliandu dictionariulu acestora ori-cum le-a convenit. Luati amana carteza germana cea mai bine scrisa, sau diariulu celu mai bine redactatu si ve veti convinge. Asia de es. ce cauta in „Herm. Ztg.“ cuvante latine, eline, francese ca: Redaction, Nummer, Existenz, Abonnement, Post, Prenumeration, Politik, Kaiser (Caesar), Monarchie, social, confessionell, Staat (Status), original, Correspondenz, culturell, industriell, municipal, Justiz, Administration, Rubrik, Feuilleton, Novelle, Lecture, interessant, national, Reform, Majestät, Arme, Komando, Marschall, General, Regiment, Battallion, Compagnie, Escadron, Major, Capitan, Lieutenant, Sergeant, Corporal, Fourage, Cabinet, Combination, Action, Propaganda, Hegemonie, Delegation, Moment, Spiritus, Export, Ratification, Provisorium, Provinz, Artikel, Praxis, Concession, Parlament, Fraction, Krone, Conferenz, Manifest, liberal, Diner (franc.), Enquête etc.

Eca, numai in 100 de linii (Zeilen) ale lui „Herm. Ztg.“ percurse in fuga, scosseram 65 de cuvante straine.

Cum le-a invetiatu si cum le invită poporul germanu pe acestea si alte cateva mii de cuvante straine? Intocma asia si poporul romanescu, cu acea differentia numai, ca acesta le invită neasemenatul mai curendu si le pronuntia cu ajutoriulu analogiei proprii asia cumu ii convine sau ii place lui. Apoi daca este, ca si romanii se'si castige idei si cunoscintie, pe care in spuscat'a sierbitute nu le-au potutu invită, de ce se nu le esprime si descria cu termini latini sau neolatini, era nu cu de cei muscalesci, chiaru si in casulu candu 'iaru costă totu atata ostenela? De ce ne impingeti in poterea braçialoru spre miédia-nópte, candu pe noi ne trage anim'a si spiritulu nostru spre apusu si miédidi? Apoi sintaxe a muscalésca aplicata la limb'a romanescă! Curatua si cea nemtiésca ori ungrésca, daca cineva nu se scie descurcă si despleteci din trenta, ci se tine de ea ca orbulu de gardu. Unu singuru exemplu din nenumerate:

Soldatii carii dupa cererea pravilnica ce se va face, se voru intrebuintia de catra cele politicesci cu cadere cărmuire ale locului, nu voru inplini nici-o porunca etc. (§. 417 din Regul. ostasiescu dela 1832).

Daca casulu cu Dascoff (pentru care noi garantam) lui H. Z. i se pare a fi numai anecdota, bine, cu alta ocazie, ii vomu spune altulu, despre care se afla actu oficiale atătu in archivulu gubernului civil si miliariu din a. 1850, cátu si in alu ministeriului austriacu de interne.

Ceea ce lui Herm. Ztg. i se pare violentia (Heftigkeit) in unele espressiuni ale nostre, nu este nimicu mai multu, decătu o simpla mustare a nesciuntiei infumurate, preste care dămu, chiaru fără voi'a nostra, in unele carti si diarie, a caroru lectura nu o potem evita. H. Z. nu cunosc adresele cu care avemu noi a face. Se aiba patientia pâna ce le va cunoscere. Se pare inse, ca philologulu din Herm. Ztg. se afla in răteata parere, ca si cumu studiulu philologicu, discussiunile grammatical si lexicographice s'aru fi inceputu la romani numai de unu anu incóce, de candu adeca cătiva carturari din Sibiu si Brasovu au adoptatul semnele, sau celu mai multu dela 1868, decandu s'a nascutu asia numit'a scola noua cu directiune noua (?) in Jasi. Precum la tōte celealte popora civilisate, discussiunile philologice pâna la ficsarea limbei au durat cu sut'a de ani, asia si la noi se cere timpu mai lungu pâna se ajungemu la scopu. Nu amu inceputu nici noi numai de eri, si nici nu vomu termină in data măne. Philologii germani inca pe la 1700 dispută in Lipsia cu furia asupra regulelor limbei, pâna ce uneori se si bateau că orbii. S'au terminat uacele dispute la germani? Nici pâna in dia'o de astazi. Asia de es. ortographia germana ori-cátu s'ar parea a fi ea regulata, mai multu prin concessiuni reciproce si prin conventiune, mai e inca plina de anomalii recunoscute ca nerationali si absurd de chiaru de catra cei mai buni scriptori ai loru. Asia a fostu la tōte celealte popora. Regulele limbei latine classice nu erau ficsate tōte, definitivu, nici in etatea ei cea mai stralucita, nici in culmea gloriei sale, in perioadu de auru, ba chiaru pe atunci s'a disu despre unele regule si exceptiuni: Gramatici certant et adhuc sub judice lis est. La multi inse din carturarii nostrii le-aru placea se le ésa in cale limb'a scosa ca Minerva din capulu lui Joe, fara picu de ostenela a densiloru. Nu cera etimologistii ca se incete dispute, nu sunt ei autoritari, precum ii insulta dn. professoru Irimie Circa, ci ei roga numai pe phonetisti mai virtuosu, ca inainte de a cutedia se scria ceva pentru publicu, se nu'si pregea a'si invită limb'a nationale si a-i cunoscere perfectu celu pucin uacele a regule, asupra carora nu mai incap nici-o disputa. Nu voru etimologistii se'si impuna nimenui parerile loru, ca-ci sciint'a nu se impune nicairi cu forti'a si ea nu se supune la majoritat de voturi, numere-se acelea macaru cu milioanele, ci sciint'a cea a deverata iti respunde totudeauna cu sange

rece: E pur se muove, au inse dreptu se céra, ca inainte de a condamnă teorile loru, adversarii se le cunosc. A dice inse: nu cunoscem, n'am citudu nimicu din tōte discussiunile philologice, cete au veduti lumin'a de 65 de ani incóce, nu voim se audim de Petru Maior Iorgoviciu, de Cipariu, de J. Eliadu, J. Maiorescu A. T. Laurianu, J. Maximu, ca-ci fără a'i citi, scimus bine ca nu merita a ne ocupa de ei, — unu limbagiu ca acesta ilu numescu germanii: arogantia de carturari, pare-mi-se Gelehrten Dünkel, ori Stolz, ori Dummheit (Va urmă.)

Notitie literarie.

In anulu trecutu principale de corona ar-chiedele Rudolf a fostu intreprinsu o excursiune pe Dunare, insoțit fiindu intre altii si de renumitulu ornitologu Brehm. Resultatele, precum si experientiele facute in decursulu acelei calatorii ar-chiedele Rudolf le a publicat intr'un volumu subtul „Cin-spre-dice dile pe Dunare.“ Se prea intielege ca acestu volumu a fostu tiparitul intr'unu restrinsu numeru de exemplarie, asia ca elu nu se afla de vendare pe la librarii. Cu tōte acestea diariile au publicat estrase forte interesante din lucrarea augustului autoru.

Cele doue manuscrite vechi pe cari d. T. J. Giuvara creduse a le fi descoperit in bibliotec'a din Parisu, precum ne spune „Timpul“ din Bucuresci, se afla in mai multe exemplarie in România si prin urmare erau cunoscute. Titlulu acelu antaiu manuscriptu este: „Pré minunatele si infricosante si marile vedenii, pre care vedenii au arestatu Domnulu Dmenezeu fericitului Grigorie pré iubitului ucenicu alu preacuviosului marelui intrusintii parinti si multu patimitorului si rabdatorului de chinuri si facătoriului de minuni Vasilie celu Nou. Alu douilea manuscriptu contiene celebrele cronice ale lui Urechia, Mironu Costin si Nicolae Costin.

Ne mai sossira la redactiune urmatorele publicatiuni:

— La religion chez les peuples latins, — La Religiosité des Roumains, par M. Obédénare ancien professeur à l'Université de Bucarest. (Extrait de l'Alliance Latine. (Septembre 1878.) Montpellier.

— Limb'a romanescă. Manualu pentru scările populare romane, de Ioanu Tuducescu, inven-tiatoru in Lipova. Aradu, 1878. Pretiulu: 20 cr. v. a.

Rectificare.

In corespondentia nostra din B.-Pest'a publicata in numerulu precedentu s'a stracuratu o erore grava, pe care ne grabim a o rectifică. In acea corespondentia se dice, ca fondulu preotiescu diecesanu ar fi de 200 de mii. In realitate inse elu este numai de 20 mii, avendu unu venitul anualu de 10 mii florini. Acestu venitul nu se poate considera ca procentele capitalului, ci elu se aduna in parte mare din sessiunile parochielor reduse si din alte tacse ce le solvescu insii preotii la fondu.

Redactiunea.

Post'a redactiunei.

Catra siese domni abonati din afara. Fiindu-ca cestiunile publicistice relevante de dd-le sale merita a fi cunoscute de cătra toti o. o. lectori, simtimu necessitatea de a le comunică pe tōte aci cátu se poate mai pre scurtu.

1. Scerile venite la redactiuni se se publice din cuventu in cuventu. 2. Manuscriptele care nu se publica, se se remita. 3. Foisióra (sau cum se dice pe slavonesce, foitia) se nu mai fia. 4. „Sciri diverse“ se nu se dea, ci in loculu acelora sciri politice din tieri si staturi. 5. Articlii primi si altii se nu fia prea lungi. 6. Literalele Observatoriului sunt prea merunte, se fia mari, sau incat asiediate mai raru. 7. Critice literarie se intre in toti Nrii, ca cu ajutoriulu loru se ne indreptam cu totii cátu mai curendu modulu scrierei.

Partea cea mai mare din acestea postulate a concursu la redactiune din Banatu, comitatulu Aradului si de peste Clusiu. Noi avemu onore a da urmatorele informatiuni:

Ad 1. La acesta conditiune nu s'a supusu nici-o redactiune din tōta Europa si Americ'a. Las' ca in nenumerate casuri nu are se se decide redactiunea, ci legea de presa pe unde existe, dara apoi ori-ce redactiune care se scie stimă pe sine si pe publicu, este obligata a se supune ea insasi, a supune si lucrarile altora la legile moralei, a le bunei cuviintie si stilulu la legile limbei, totu atătea probleme delicate. Ad 2. Acesta ar fi adeverata pedepsa pentru redactiuni si editori. Anume la diariile cotidiane care esu in 300 pâna in 600 de Nri pe anu, si cu cete 10 mii, 100—400 de mii de abonati, vinu mai multe mii de manuscrise, fără nici-o valoare intrinseca. Porto returnarei loru s'aruncă la cătiva sute de florini. Chiaru si la mic'a nostra intrepindere ne-aru costă 10—20 fl. Ad 3. Cele mai multe diarie au in dilele noastre foisióra. Acelu spatiu este considerat ca o concessiune facuta junimei de ambele sexe, alte-ori artistilor, de multe-ori si literatilor, carii nu se occupa cu politic'a. Ni l'a cerutu si noue junimea, spre a'si cercă poterile in diverse scrieri belletristice. L'amu datu, aducându-ne aminte de dis'a fericitului Eliadu: Scrieti baiati de ocamdata ori-ce sciti, numai scrieti pentru Ddieu romanesc. Ad 4. Tocma din contra, altii, sute de insi, astăpta sciri diverse, varietati ori-căte, era sciri politice voru se le afle de aerea. Ad 5. Articlii nostrii primi sunt numai la parere lungi; ochii se insiela prin micimea colonelor nostre; intreit mai lungi sunt in

diariile cele mari; apoi — pre cátu cunoscem noi publicul nostru, partea sa cea mai mare pretinde cu inconsistentia (si cu totu dreptulu) in acesta epoca mare de transformatiuni radicali, articoli cátu se pote de multi, informatori, instructivi. La noi se simte lipsa estrema de educatiune politica serioasa. Ad. 6. Numai pe 1/2 sunt litere merunte, numite garmond; binevoiti inse a observă, că de es: in diariile germane, angle etc. veti vedea multu mai merunte, numite petit, bă si de cele mai mici, nonpareille; era noue nici asia nu ne incap nici-o data materialulu acumulatu. Scimus forte bine, că betranilor le este greu a citi cu litere mai merunte decătu sunt asia numite Cicero antiqua (cumu se vedu si in Obs. pe col. 1 et 2); aci inse este unu singuru midilouc de usiorare: Edarea diariului de 4 ori pe sepmetana, prin urmare, firesce, urcare pretinui si inmultirea abonatilor, că se ésa omenesce spese de vreo 20 mii pe anu. Ad 7. A scrie critice literarie nu e nici lucru placutu nici usior; dara cumu vedeti, ne supuseram si la acesta labore urtiósa, unde se dai mereu cu manile in cuib de vespi. Dara acesta camu este sórtea ori-carui publicistu onestu si devotatu unor cause sacre, că se indeplinesca adesea si operatiuni chirurgice forte urtióse, cu lantiett'a, cu cleste, pétr'a iadului (lapis infernalis) etc.: Quod verbum non sanat, sanat ferrum, quod ferrum non sanat, sanat ignis.

— Unii d. abonati au uitatu se insemne pe mandatulu (asemnatuinea postale) numele locuintei (orasiu, cetate, satu), in cátu nu scimus unde se le adressam exemplariul; cauta se asteptam reclamatiunea.

Alti domni trimitu reclamatiunile pentru cete unu Nr. in scrisore cu recomandatiune. E de prisosu a'si face acestea spese. Reclamatiunile nu costa nimicu, daca se facu in scrisore nesigilata, adressata dreptu la espeditiunea diariului nostru in Sibiu, piati'a mica Nr. 27, sau multu 2 cr., adeca carta de correspondentia, si scopulu e ajunsu.

Din contra, unii domni ne trimitu scrisori nefrancate, si asia ne pedepsescu, că se platim 10 in locu de 5 cr. Las' ca nu credem se meritam acea pedepsa, dara apoi este vechiu usu alu pasquillilor, că 'si trimitu pasquillele nefrancate cătra cei pe cari voiesc a'i batjocori, de aceea tōte redactiunile din Europa respingu scrisorile nefrancate. Noi pâna acumu nu le amu respinsu, dupace inse amu datu si noi preste doue pasquille, anume unulu dela Bucuresci, contra unei persoane prea onorabile, suntemu decisi a re fusa de aci inainte ori-ce scrisore nefrancata.

(Respusu la alti domni.) Spre a se comandă carti romanesci, sau in ori-care limba, dela librariile si tipografile din Sibiu, se pote scrie prea bine la ori-care, in limb'a nostra, numai adresele si postelete se fia scrise cátu se poate mai exactu. Spre a facilita castigarea de carti romanesci doritorilor de a le avé, oferim dloru abonatul nostru servitul, in acel sensu, că in casuri de asia, in locu de a face doue scrisori, una cătra noi alt'a, cătra cutare librariu, se potu adressa numai cătra redactiunea nostra, care apoi va ingrijii prin ómenii sei, că se afle cartile cerute la unulu sau altulu dintre librari, era sarcin'a espeditiunei remane asupra acestora. Pretiulu se numera pe asemnatuinea postala ce merge pre langa pachetu.

Cursurile pe 10 ani din „Transilvania“ se comanda de a dreptulu la Comitetulu Asociatiunei transilvane strad'a Cisnadie Nr. 7. Celu din 1868 lipsesc. Celelalte 10 se afla tōte.

— Dictionariulu si Glossariulu academie din Bucuresci (ambele 16 fl. v. a.), cum si dictionariulu ungurescu-romanescu alu lui G. Baritiu (3 fl.) se potu luá si dela redactiune.

Unu maieru de vendiare!

Unu maieru in Sibiu, in pozitii forte favorabila, proveditu cu mai multe locuinte, edificii economice, gradina si fenatiu, se vinde din mana libera. Informatiuni se potu luá si dela librarii, era sarcin'a espeditiunei (60) 1—5

Cancelaria de advocatura.

Subscrisulu are onore a face cunoscute, că dela 10 Ianuariu a. c. dupa st. nou a deschis cancelaria de advocatura in Vinga (comitatulu Temisórei), strad'a principale Nr. 238 si ofere onorabilelui publicu servitiul seu de jurisconsultu in tōte afacerile juridice, anume in cause de procese civili, urbariali, catastrale si funduare, clironomii (hereditati, lasamente), criminali etc.; primesce substitutiuni, comisiuni si interventiuni in ori-ce cause strictu juridice, administrative, finanziare etc.

In afacerile ce i se concredu, va purcede cu conștiința si punctualitate.

Demetriu Selageanu,
advocatu.

(58) 3—3

Anunciu.

Am onore, a aduce la cunoscinta on. publicu, că de la 1 Ianuariu a. c. am deschis cancelaria advocatuala in Dev'a, strad'a Margelei Nr. 115.

Dev'a la 3/15 Ianuariu 1878.

Franciscu Hoszu Longinu,
advocatu.

(59) 2—3

Tipariulu lui **W. Kraft** in Sibiu.